

УДК 338.2:332.1

Світлана ІЩУК,
доктор економічних наук, професор,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»,
заступник директора з наукової роботи,
завідувач відділу проблем реального сектора економіки регіонів,
м. Львів, Україна;
ORCID ID [0000-0002-3698-9039](https://orcid.org/0000-0002-3698-9039)
e-mail: iso.ird@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2026-03-16-25>

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ ПОГЛИБЛЕННЯ У РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Вступ. Поглиблення внутрішніх міжсекторальних зв'язків є важливою передумовою підвищення стійкості та мультиплікативного потенціалу економіки України в умовах структурної трансформації та повоєнної відбудови. Особливого значення набуває зменшення імпорتنих витоків і посилення ролі регіонів у формуванні національних виробничих ланцюгів.

Мета. Виявлення структурних особливостей і ключових центрів міжсекторальної взаємодії в економіці України, оцінювання обмежень реалізації її внутрішнього мультиплікативного потенціалу та обґрунтування диференційованих інструментів поглиблення міжсекторальних зв'язків з урахуванням структурно-економічної спеціалізації регіонів.

Методи. Використано міжгалузевий підхід Леонтьєва, методи структурного, порівняльного та функціонально-структурного аналізу, типологізації секторів і регіонів. На основі таблиць «витрати–випуск» Організації економічного співробітництва та розвитку за 2022 рік визначено внутрішні та загальні мультиплікатори випуску і валової доданої вартості.

Результати. Встановлено, що внутрішні міжсекторальні зв'язки забезпечують близько 63% потенційного мультиплікативного ефекту, тоді як 34–35% ефекту екстерналізується через імпортні виробничі зв'язки. Ідентифіковано три типи центрів міжсекторальної взаємодії: центри масштабного поширення ефектів, центри формування доданої вартості та імпортозалежні центри. Визначено основні структурні ризики реалізації мультиплікативного потенціалу та диференційовано інструменти політики для промислових, аграрно-переробних, транспортно-логістичних, інноваційно-технологічних регіонів і регіонів структурної трансформації.

Висновки. Обґрунтовано необхідність посилення внутрішньої виробничої кооперації, розвитку секторів середнього і високого переділу, зниження критичної імпортозалежності та застосування диференційованої регіональної політики для поглиблення національних виробничих ланцюгів.

Ключові слова: міжсекторальна взаємодія, структурні особливості, мультиплікативний потенціал, виробничі ланцюги, імпортозалежність, структурна політика, регіональний розвиток.

Svitlana ISHCHUK,
Dr. Sc. (Econ.), Professor, SI «Institute of Regional Research
n.a. M.I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine»,
Deputy Director for Research,
Head of the Department of problems of real sector of regions economy;
Lviv, Ukraine

STRUCTURAL FEATURES OF INTERSECTORAL INTERACTION IN THE ECONOMY OF UKRAINE AND INSTRUMENTS FOR ITS DEEPENING IN THE REGIONAL DIMENSION

Introduction. Strengthening internal intersectoral linkages is an important prerequisite for enhancing the resilience and multiplier potential of Ukraine's economy amid structural transformation and post-war recovery. Of particular importance are reducing import leakages and strengthening the role of regions in the formation of national production chains.

Purpose. To identify the structural features and key centers of intersectoral interaction in Ukraine's economy, assess the constraints on realizing its internal multiplier potential, and substantiate differentiated instruments for deepening intersectoral linkages with due consideration of the structural and economic specialization of regions.

Methods. The study employs the Leontief input-output approach, as well as structural, comparative, and functional-structural analysis and sectoral and regional typologization. Based on the OECD input-output tables for 2022, internal and total output and gross value added multipliers were determined.

Results. It was established that internal intersectoral linkages account for approximately 63% of the potential multiplier effect, while 34–35% of the effect is externalized through import-based production linkages. Three types of intersectoral interaction centers were identified: centers of large-scale effect diffusion, value-added formation centers, and import-dependent centers. The main structural risks limiting the realization of multiplier potential were identified, and policy instruments were differentiated for industrial, agro-processing, transport and logistics, innovation and technology regions, as well as regions undergoing structural transformation.

Conclusions. The study substantiates the need to strengthen domestic production cooperation, develop medium- and high-value-added sectors, reduce critical import dependence, and implement differentiated regional policy aimed at deepening national production chains.

Keywords: intersectoral interaction, structural features, multiplier potential, production chains, import dependence, structural policy, regional development.

JEL Classification: E16, L52, R11, R58

Постановка проблеми та її значення. Поглиблення міжсекторальної взаємодії є одним із визначальних чинників підвищення ефективності та стійкості економічної системи, оскільки саме через систему прямих і непрямих виробничих зв'язків формуються та поширюються мультиплікативні ефекти економічного розвитку. У сучасних умовах глобалізації та структурної трансформації національні економіки функціонують як складні мережеві системи взаємопов'язаних секторів, у межах яких зміна масштабів виробництва або кінцевого попиту в одному секторі поширюється через численні ланцюги проміжного споживання та генерує вторинні ефекти в інших видах економічної діяльності. Тому не лише інтенсивність, а й структурна розгалуженість, внутрішня інтегрованість та збалансованість міжсекторальних зв'язків визначають здатність економіки акумулювати, поширювати та утримувати додану вартість у межах національної економічної системи.

Особливого значення ця проблема набуває в умовах поглиблення глобальних виробничих мереж. Інтеграція національних економік у міжнародні ланцюги створення вартості розширює можливості доступу до ресурсів, технологій і ринків, однак водночас може зумовлювати екстерналізацію частини мультиплікативних ефектів. За високої імпоротної складової проміжного споживання виробничий імпульс, що виникає в одному секторі, значною мірою поширюється через зовнішніх постачальників, унаслідок чого потенційний ефект зростання не трансформується повною мірою у внутрішній приріст випуску та валової доданої вартості. Відтак важливим завданням стає не механічне скорочення імпорту, а виявлення критичних імпортозалежностей і визначення тих секторів, у яких поглиблення внутрішніх зв'язків здатне забезпечити найбільший мультиплікативний результат.

Теоретико-методологічною основою дослідження таких процесів є міжгалузевий підхід «витрати–випуск», який дає змогу кількісно оцінювати прямі та непрямі ефекти виробничої взаємодії, визначати внесок окремих секторів у формування сукупного випуску та валової доданої вартості, а також виявляти структурні центри поширення економічних ефектів. Водночас традиційне оцінювання міжгалузевих мультиплікаторів потребує доповнення аналізом співвідношення внутрішніх і загальних ефектів, що дає змогу встановити масштаби імпортних витоків і визначити нереалізований потенціал внутрішньої міжсекторальної взаємодії.

Для економіки України ця проблема набуває особливої актуальності в умовах воєнних втрат, структурної перебудови та майбутньої повоєнної відбудови. Висока імпортозалежність проміжного споживання, фрагментація внутрішніх виробничих ланцюгів, недостатня інтеграція секторів середнього та високого переділу, а також нерівномірність структурно-економічного потенціалу регіонів обмежують можливості повного використання внутрішніх мультиплікативних ефектів. Водночас регіони істотно відрізняються за галузевою спеціалізацією, концентрацією виробничих

потужностей, інфраструктурним забезпеченням та функціями у національних виробничих ланцюгах. Це обумовлює необхідність переходу від уніфікованих заходів підтримки до диференційованої регіональної політики, орієнтованої на специфічні структурні функції регіонів у системі міжсекторальної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінювання міжсекторальних взаємодій та поширення мультиплікативних ефектів у національній економіці є класичною в економічній науці і активно досліджується в межах міжгалузевого аналізу. Основи методології визначення мультиплікаторів випуску та валової доданої вартості були закладені у працях В. Леонтьєва, який розробив модель «витрати–випуск» як інструмент оцінки прямих і непрямих ефектів секторів економіки [1]. Методологічні засади побудови та інтерпретації названих мультиплікаторів, а також їх розширення до складніших моделей найповніше узагальнено у фундаментальних працях [2; 3]. Подальший розвиток цього напрямку засвідчив перехід від суто агрегованих оцінок мультиплікативних ефектів до вивчення їх структурного походження. Новітні дослідження поєднують класичний мультиплікативний підхід із аналізом глобальних ланцюгів створення вартості, структурною декомпозицією та мережевими характеристиками міжгалузових зв'язків, що дає змогу глибше інтерпретувати системну роль окремих видів діяльності [4; 5; 6]. Так, концепція глобальних ланцюгів створення вартості акцентує на тому, що значна частина непрямих економічних ефектів може екстерналізуватися через імпорتنі зв'язки, що зменшує вплив внутрішніх секторів на національну додану вартість [7; 8]. Аналогічно, дослідження з прикладного міжгалузевого аналізу [9] демонструють, що у країнах із високою імпортозалежністю проміжного виробництва ядро міжсекторальних ефектів суттєво обмежене внутрішніми виробничими ланцюгами, що створює структурні ризики для економічного розвитку.

Аналітичні можливості таблиць «витрати–випуск» у дослідженні економіки України підтверджено працями, присвяченими міжчасовим і міжкрайнім порівнянням галузевої продуктивності та витрат, оцінюванню наслідків воєнних шоків і обґрунтуванню стратегічно важливих видів промислової діяльності для повоєнного відновлення [10; 11; 12; 13; 14]. Ці дослідження переконливо доводять, що інструментарій «витрати–випуск» придатний не лише для фіксації поточного стану міжгалузових зв'язків, а й для виявлення структурних уразливостей, оцінювання зовнішніх впливів та визначення секторальних пріоритетів економічної політики.

Попри розвинуту методологічну базу та наявність важливих прикладних праць, у наявних дослідженнях відсутня комплексна оцінка всіх секторів економіки України за мультиплікаторами випуску і ВДВ із чітким виокремленням їх внутрішньої складової та розриву між внутрішнім і загальним ефектом, спричиненого імпортною залежністю. Недостатньо також досліджено, як саме цей розрив змінює реальний мультиплікативний потенціал окремих видів діяльності та які сектори можуть стати носіями найбільшого внутрішнього ефекту в умовах реконструктивного відновлення економіки. Відповідно, науковий пробіл полягає не лише у недостатності новітніх порівняльних оцінок, а насамперед у відсутності цілісної аналітичної картини, яка б одночасно поєднувала оцінювання мультиплікаторів випуску та ВДВ, розмежування їх внутрішньої і загальної компонент та інтерпретацію отриманих результатів для потреб післявоєнної структурної політики України. Це зумовлює необхідність подальших досліджень у даному напрямі.

Мета і завдання статті. Метою дослідження є виявлення структурних особливостей і ключових центрів міжсекторальної взаємодії в економіці України, оцінювання обмежень реалізації її внутрішнього мультиплікативного потенціалу та обґрунтування диференційованих інструментів поглиблення міжсекторальних зв'язків з урахуванням структурно-економічної спеціалізації регіонів. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: оцінити масштаби та структуру міжсекторальної взаємодії в економіці України на основі внутрішніх і загальних мультиплікаторів випуску та валової доданої вартості; визначити роль прямих і непрямих міжсекторальних ефектів у формуванні мультиплікативного потенціалу економіки та встановити рівень його екстерналізації через імпорتنі виробничі зв'язки; ідентифікувати сектори-центри міжсекторальної взаємодії за характером формування та поширення мультиплікативних ефектів і визначити їх функціональну роль у національних виробничих ланцюгах; виявити основні структурні ризики та обмеження реалізації внутрішнього мультиплікативного потенціалу, пов'язані з імпортозалежністю, фрагментацією виробничих ланцюгів та недостатньою інтеграцією секторів середнього і високого

переділу; обґрунтувати напрями поглиблення внутрішніх міжсекторальних зв'язків та скорочення імпорتنих витоків мультиплікативних ефектів; диференціювати інструменти державної політики за типами регіональної структурно-економічної спеціалізації з урахуванням ролі регіонів у формуванні та поширенні національних виробничих ланцюгів.

Матеріали і методи дослідження. Інформаційну базу дослідження становили міжгалузеві таблиці «витрати–випуск» OECD за 2022 рік і статистичні матеріали щодо структурних характеристик економіки регіонів України. Методологічну основу становив міжгалузевий підхід Леонтьєва. На основі матриці прямих витрат та оберненої матриці Леонтьєва визначено внутрішні та загальні мультиплікатори випуску та валової доданої вартості, а також здійснено їх декомпозицію на прямі та непрямі ефекти. Для оцінювання залежності мультиплікативних ефектів від зовнішніх виробничих зв'язків застосовано порівняльний аналіз внутрішніх і загальних мультиплікаторів та оцінено імпорتنі витрати. Ідентифікацію секторів-центрів міжсекторальної взаємодії здійснено методами структурно-функціонального аналізу та типологізації за значеннями мультиплікаторів, часткою непрямих ефектів і рівнем імпортозалежності. Диференціацію регіонів за роллю у виробничих ланцюгах здійснено із застосуванням методу регіональної типологізації. Для обґрунтування напрямів політики використано системний та функціонально-структурний аналіз.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз показників, розрахованих на основі міжгалузевих таблиць «витрати–випуск» Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD) за 2022 рік [15], свідчать, що економіка України характеризується порівняно довгими ланцюгами міжсекторальної взаємодії. Водночас значна частина цих ланцюгів формується за рахунок зовнішніх поставок проміжної продукції. Це означає, що внутрішні міжсекторальні зв'язки забезпечують лише близько 63% потенційного мультиплікативного ефекту, тоді як приблизно 34–35% економічного ефекту втрачається внаслідок імпорتنих витоків у процесі формування виробничих ланцюгів. Така структура мультиплікативних ефектів свідчить про істотну залежність національної економіки від зовнішніх поставальників проміжної продукції.

Водночас аналіз структури мультиплікаторів показує, що основна частина економічного ефекту формується саме через непрямі міжсекторальні взаємозв'язки. Частка непрямих ефектів займає: 76,9% внутрішнього мультиплікатора випуску; 80,2% загального мультиплікатора випуску; 54,6% внутрішнього мультиплікатора ВДВ; 63,3% загального мультиплікатора ВДВ. Таким чином, основна частина економічного ефекту генерується не у процесі безпосереднього виробництва продукції, а в межах багаторівневих міжсекторальних виробничих ланцюгів. Водночас значна частина цих ланцюгів інтегрована до глобальних виробничих мереж, що обмежує масштаб поширення доданої вартості всередині національної економіки та знижує потенціал внутрішніх мультиплікативних ефектів.

Найбільші значення внутрішніх мультиплікаторів випуску (понад 2,4) характерні для секторів промисловості середнього переділу, які виконують функцію ключових поставальників проміжної продукції у виробничих ланцюгах. До цієї групи належать, зокрема: виробництво інших неметалевих мінеральних продуктів (2,73), металургія (2,63), виробництво готових металевих виробів (2,64), деревообробна промисловість (2,59) та харчова промисловість (2,54). Високі значення мультиплікаторів також характерні для окремих секторів добувної промисловості, зокрема інших видів видобутку корисних копалин (2,58) та допоміжних послуг у гірничій промисловості (2,45). Концентрація високих мультиплікативних ефектів у зазначених секторах свідчить про їхню ключову роль у формуванні внутрішніх виробничих ланцюгів та поширенні міжсекторальних ефектів в економіці України.

Сектори середнього переділу виконують функцію ключових поставальників проміжної продукції, що забезпечує формування розгалужених внутрішніх виробничих ланцюгів та сприяє поширенню мультиплікативних ефектів у межах національної економіки. Аналіз мультиплікаторів валової доданої вартості підтверджує їх системоутворюючу роль: саме ці галузі характеризуються високою часткою непрямих ефектів, що свідчить про їх глибоку інтеграцію у мережу міжсекторальних взаємозв'язків та здатність генерувати значні вторинні ефекти у суміжних секторах економіки.

Водночас наявність високих мультиплікативних ефектів у секторах первинного переділу (зокрема В08 «Інші види видобутку корисних копалин» та В09 «Допоміжні послуги у сфері добувної промисловості») свідчить про те, що вони виконують не лише ресурсну, а й важливу структуроутворюючу функцію у системі міжсекторальної взаємодії. Забезпечуючи базові матеріальні ресурси для виробництва, ці галузі формують вихідну основу для розвитку виробничих ланцюгів у секторах середнього переділу та опосередковано впливають на масштаби створення доданої вартості в суміжних секторах. Таким чином, поєднання ресурсної ролі секторів первинного переділу та виробничо-інтеграційної функції секторів середнього переділу формує базову архітектуру внутрішніх виробничих ланцюгів економіки України.

Найбільші значення загальних мультиплікаторів випуску спостерігаються у таких видах економічної діяльності: хімічна промисловість (4,154); виробництво інших неметалевих мінеральних продуктів (4,127); виробництво готових металевих виробів (4,038); виробництво гумових і пластмасових виробів (4,020); інші види видобутку корисних копалин (4,064). Високі значення загальних мультиплікаторів випуску свідчать про те, що виробничі ланцюги цих секторів значно перевищують масштаби внутрішньої економічної структури, оскільки значна частина мультиплікативного ефекту формується через зовнішні міжсекторальні зв'язки та інтеграцію у міжнародні виробничі мережі. Фактично це означає, що розширення виробництва у названих секторах генерує значні вторинні ефекти не лише у національній економіці, але й у глобальних ланцюгах створення вартості.

Водночас аналіз мультиплікаторів валової доданої вартості показує, що у цих секторах частка непрямих ефектів перевищує 60–70%, що свідчить про їх глибоку інтегрованість у систему міжсекторальних взаємозв'язків. Така структура мультиплікативних ефектів вказує на їх роль структурних генераторів міжсекторальної взаємодії, через які відбувається поширення виробничих імпульсів у широкому колі суміжних галузей. Разом із тим висока залежність мультиплікативних ефектів цих секторів від зовнішніх виробничих ланцюгів свідчить про наявність значних імпорتنних витоків у процесі формування доданої вартості, що обмежує потенціал внутрішнього мультиплікативного ефекту національної економіки. Зокрема, хімічна промисловість і виробництво гумових та пластмасових виробів належать до секторів із найбільшим рівнем мультиплікативних витоків – 50,7% і 52,0% відповідно. Високі значення імпоротної складової мультиплікативного ефекту також характерні для виробництва комп'ютерної та електронної продукції (50,1%), водного транспорту (49,9%) та повітряного транспорту (47,7%). У цих секторах значна частина ресурсів, комплектуючих та технологічних компонентів імпортується, що зумовлює структурне витікання мультиплікативного ефекту за межі національної економіки.

Результати аналізу мультиплікаторів валової доданої вартості підтверджують виявлену закономірність: для цих секторів характерні високі значення загальних мультиплікаторів ВДВ при суттєво нижчих внутрішніх значеннях, що свідчить про значну залежність їх виробничих ланцюгів від імпорتنних проміжних ресурсів. Така структура мультиплікативних ефектів відображає глибоку інтеграцію зазначених галузей у глобальні ланцюги створення вартості, але водночас обмежує потенціал поширення доданої вартості всередині національної економіки.

Найбільша частка непрямих ефектів у структурі внутрішніх мультиплікаторів валової доданої вартості характерна для секторів, які формують найбільш розгалужені внутрішні виробничі ланцюги. До них належать, зокрема: видобуток металевих руд – 93,9%; електропостачання – 87,4%; водопостачання – 87,8%; державне управління – 87,7%; освіта – 87,3%. Високі значення частки непрямих ефектів свідчать про те, що економічний вплив цих секторів реалізується переважно через систему міжсекторальних взаємозв'язків. Розширення їх діяльності генерує значний обсяг вторинних ефектів у широкому колі суміжних галузей, що зумовлює поширення мультиплікативного ефекту на значну частину національної економіки. Функціонально такі види діяльності виконують роль базової інфраструктури економічної системи, оскільки забезпечують матеріальні, енергетичні, інституційні та людські ресурси, необхідні для функціонування більшості виробничих секторів. Саме через ці сектори формується значна частина мережевої архітектури міжсекторальних зв'язків, що визначає масштаб і глибину поширення внутрішніх мультиплікативних ефектів.

На основі результатів агрегованого аналізу мультиплікаторів випуску та валової доданої вартості можна виокремити три типи центрів міжсекторальної взаємодії в економіці України, які відрізняються характером формування та поширення мультиплікативних ефектів (табл. 1).

Таблиця 1

Центри міжсекторальної взаємодії в економіці України

Тип центру	Критерій ідентифікації	Характерні сектори	Функціональна роль
Центри масштабного поширення ефектів	Високі мультиплікатори випуску; значний непрямий ефект	Неметалева мінеральна продукція; металургія; вироби з металу; деревообробка; харчова промисловість; окремі добувні та машинобудівні виробництва	Ядро внутрішнього поширення міжсекторальних ефектів
Центри формування доданої вартості	Високий мультиплікатор ВДВ при відносно низькому мультиплікаторі випуску	Енергетика; водопостачання; будівництво; державне управління; освіта; нерухомість	Концентрація ефекту у формуванні доданої вартості
Імпортозалежні центри	Значний мультиплікативний потенціал при високому витоку ефектів	Хімія; гумові та пластмасові вироби; електроніка; електрообладнання; окремі транспортні та машинобудівні виробництва	Потенційні центри внутрішнього зростання, обмежені імпоротною залежністю

Джерело: авторська розробка

Взаємодія цих трьох груп секторів визначає архітектуру виробничих ланцюгів національної економіки та масштаби поширення мультиплікативних ефектів економічного розвитку. Однак функціонування трирівневої системи міжсекторальних зв'язків в економіці України характеризується наявністю суттєвої структурної асиметрії мультиплікативних ефектів. Найвищі значення мультиплікаторів формуються у промислових секторах, однак значна частина породжуваних ними непрямих ефектів реалізується через імпорتنі виробничі зв'язки. Це свідчить про те, що економіка України має потенційно потужний механізм міжсекторальної взаємодії, проте значна частина національних ланцюгів створення вартості фактично екстерналізується у зовнішні виробничі мережі.

Екстерналізація мультиплікативних ефектів (економічне явище, за якого частина вторинних (непрямих та індукованих) ефектів зростання виробництва або кінцевого попиту, що виникають у процесі міжсекторальної взаємодії, реалізується за межами національної економіки внаслідок використання імпортних ресурсів, участі у зовнішніх виробничих ланцюгах або витоку доходів до зовнішніх економічних агентів) значною мірою зумовлена такими структурними ризиками функціонування міжсекторальної системи економіки України:

- високою імпортозалежністю проміжного виробництва, що обмежує формування внутрішніх виробничих ланцюгів;
- недостатнім розвитком секторів середнього переділу, які відіграють системоутворюючу роль у формуванні внутрішніх ланцюгів доданої вартості;
- фрагментацією внутрішніх виробничих мереж та наявністю структурних розривів у національних ланцюгах створення вартості;
- обмеженою інтеграцією високотехнологічних секторів у внутрішні виробничі зв'язки, що стримує поширення технологічних та інноваційних ефектів у межах національної економіки.

Мінімізація зазначених структурних ризиків потребує реалізації системних заходів економічної політики, спрямованих на поглиблення внутрішніх міжсекторальних зв'язків та скорочення витоків мультиплікативних ефектів у зовнішні виробничі ланцюги. У цьому контексті вважаємо за доцільне:

- посилити розвиток секторів-центрів міжсекторальних зв'язків шляхом спрямування інструментів промислової політики на підтримку секторів середнього переділу (металургія, металообробка, будівельні матеріали, деревообробка, харчова промисловість), які генерують найбільші внутрішні мультиплікативні ефекти;
- стимулювати формування внутрішніх виробничих ланцюгів, підтримуючи створення нових виробництв у суміжних секторах та розширення внутрішньої виробничої кооперації з метою збільшення частки внутрішніх ресурсів у структурі виробничих витрат;

- зменшувати критичну імпортозалежність промислових секторів через реалізацію цільових програм розвитку виробництва ключових проміжних ресурсів і компонентів, що імпортуються у значних обсягах;

- поглибити інтеграцію високотехнологічних секторів у внутрішні виробничі мережі, зокрема шляхом розвитку вітчизняного машинобудування, стимулювання локалізації виробництва технологічних компонентів та формування інноваційних виробничих екосистем;

- прискорити модернізацію інфраструктурних секторів, передусім енергетики, транспортно-логістичної та комунальної інфраструктури, що забезпечують функціонування міжсекторальних виробничих систем;

- запровадити системне використання міжгалузевих моделей у формуванні економічної, промислової та інвестиційної політики, зокрема при прогнозуванні структурних змін економіки, визначенні пріоритетів промислового розвитку та державних пріоритетів інвестування з урахуванням мультиплікативного потенціалу секторів.

Реалізація визначених загальнодержавних заходів має доповнюватися диференційованою регіональною політикою, що враховує структурно-економічну спеціалізацію областей та їх функції у національних виробничих ланцюгах. З огляду на суттєві відмінності у галузевій структурі та ролі регіонів у міжсекторальній взаємодії доцільним є застосування різних інструментів державної підтримки для окремих типів регіонів.

Промислові регіони (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Львівська, Полтавська області). Ключове завдання – поглиблення виробничих ланцюгів та розвиток секторів середнього і високого переділу.

Інструменти державної політики:

- реалізація програм локалізації проміжних виробництв – надання державних грантів для створення підприємств із виробництва комплектуючих для металургії та машинобудування; податкові стимули для виробництв проміжної продукції;

- створення індустріальних парків нового покоління – розвиток мережі спеціалізованих індустріальних парків для виробництв середнього переділу із підключенням до інженерної та транспортної інфраструктури за рахунок державних програм;

- підтримка технологічної модернізації – пільгове кредитування модернізації промислових підприємств та реалізація програм енергоефективної трансформації промислового виробництва;

- формування металургійно-машинобудівних кластерів – розвиток кооперації підприємств, науково-дослідних та інженерних центрів, а також інжинірингових послуг.

Аграрно-переробні регіони (Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області). Ключове завдання – поглиблення переробки сільськогосподарської продукції та розвиток харчових виробничих ланцюгів.

Інструменти державної політики:

- стимулювання розвитку агропереробки – інвестиційні гранти для підприємств харчової промисловості та податкові преференції для виробництв глибокої переробки;

- формування агропромислових кластерів – кооперація виробників сировини, переробних підприємств і логістичних компаній, створення регіональних центрів агропереробки;

- розвиток інфраструктури зберігання та логістики – будівництво сучасних елеваторів, створення холодильних логістичних центрів;

- підтримка експорту продукції переробки – сприяння сертифікації продукції відповідно до стандартів ЄС та державна підтримка просування агропродовольчої продукції на зовнішніх ринках.

Транспортно-логістичні регіони (Волинська, Закарпатська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Чернівецька області). Ключове завдання – формування логістичних хабів та розвиток транзитної інфраструктури.

Інструменти державної політики:

- розвиток мультимодальних логістичних центрів – створення транспортно-логістичних хабів та інтеграція залізничних, автомобільних і морських перевезень;

- модернізація портової та прикордонної інфраструктури – розширення потужностей морських портів і цифровізація митних процедур;

- формування індустріально-логістичних кластерів – залучення експортно орієнтованих виробництв, створення складів та дистрибуційних центрів;

- спрощення процедур транскордонної торгівлі – впровадження електронних систем митного оформлення та розвиток прикордонної логістичної інфраструктури.

Інноваційно-технологічні регіони (Дніпропетровська, Київська, Львівська, Харківська області). Ключове завдання – формування інноваційних виробничих ланцюгів та розвиток високотехнологічних секторів.

Інструменти державної політики:

- розвиток технологічних парків – підтримка інноваційних стартапів і створення центрів трансферу технологій;

- фінансування науково-дослідних розробок – гранти для спільних проектів наукових установ і промислових підприємств та підтримка прикладних досліджень;

- розвиток інноваційних кластерів – кооперація ІТ-компаній, виробничих підприємств та дослідницьких центрів, створення інженерних лабораторій;

- підтримка технологічного підприємництва – формування венчурних фондів за участю держави та податкові стимули для інноваційних підприємств.

Регіони структурної трансформації (Житомирська, Івано-Франківська, Луганська, Рівненська, Херсонська області). Ключове завдання – диверсифікація структури економіки та створення нових центрів економічного зростання.

Інструменти державної політики:

- програми розвитку малого та середнього підприємництва – гранти для створення нових підприємств і пільгове кредитування малого бізнесу;

- створення індустріальних парків – залучення інвесторів у нові виробництва та формування виробничих ланцюгів;

- підтримка локальних кластерів – розвиток деревообробної, харчової та легкої промисловості і кооперація підприємств малого та середнього бізнесу;

- інфраструктурний розвиток – модернізація транспортної інфраструктури та розвиток енергетичних мереж.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити структурні особливості міжсекторальної взаємодії в економіці України та визначити ключові центри формування і поширення мультиплікативних ефектів. Результати аналізу внутрішніх і загальних мультиплікаторів випуску та валової доданої вартості засвідчили наявність вираженої структурної асиметрії: значний мультиплікативний потенціал концентрується у секторах, інтегрованих у розгалужені виробничі ланцюги, однак істотна частина генерованих ними ефектів реалізується через імпорتنі виробничі зв'язки. Внутрішні міжсекторальні зв'язки забезпечують близько 63% потенційного мультиплікативного ефекту, мультиплікативного потенціалу та значних імпорتنих витоків. Така типологізація дає змогу розглядати міжсекторальну взаємодію не лише як сукупність виробничих зв'язків, а як структурно диференційовану систему центрів генерації, поширення та втрати економічних ефектів.

Встановлено, що основним структурним обмеженням реалізації внутрішнього мультиплікативного потенціалу є імпортозалежність проміжного споживання, яка зумовлює екстерналізацію частини вторинних ефектів за межі національної економіки. Найбільш виражені імпорتنі витоки характерні для хімічної промисловості, виробництва гумових і пластмасових виробів, комп'ютерної та електронної продукції, а також окремих видів транспортної діяльності. Це свідчить про те, що високий загальний мультиплікатор сам по собі не є достатньою передумовою внутрішнього економічного ефекту: принципове значення має співвідношення загального та внутрішнього мультиплікативного потенціалу.

Додатковими структурними обмеженнями визначено фрагментацію внутрішніх виробничих ланцюгів, недостатню інтеграцію секторів середнього та високого переділу, а також слабку включеність окремих високотехнологічних видів діяльності у національні виробничі мережі. У результаті значна частина виробничих імпульсів, що виникають у секторах із високим мультиплікативним потенціалом, не трансформується повною мірою у приріст внутрішнього випуску та валової доданої вартості. Отже, ключовим напрямом структурної політики має бути не

загальне скорочення імпорту, а селективне зменшення критичної імпортозалежності та відновлення тих внутрішніх міжсекторальних зв'язків, які мають найбільший потенціал мультиплікативного поширення.

З огляду на структурну диференціацію регіонів обґрунтовано доцільність переходу до диференційованої моделі регіональної політики, у якій інструменти підтримки визначаються функціональною роллю регіону у виробничих ланцюгах. Для промислових регіонів пріоритетом має бути поглиблення виробничої кооперації та розвиток секторів середнього і високого переділу; для аграрно-переробних – розширення глибини переробки та формування внутрішніх агропродовольчих ланцюгів; для транспортно-логістичних – розвиток мультимодальної інфраструктури та індустріально-логістичних зв'язків; для інноваційно-технологічних – інтеграція науки, технологічного підприємництва та виробництва; для регіонів структурної трансформації – диверсифікація економічної бази та формування нових центрів зростання.

Таким чином, поглиблення міжсекторальної взаємодії має розглядатися як механізм внутрішньої капіталізації мультиплікативних ефектів, а не лише як засіб розширення виробничих зв'язків. Економічний ефект структурної політики визначатиметься здатністю трансформувати зовнішні виробничі залежності у внутрішні ланцюги створення вартості, посилити роль секторів-центрів міжсекторальної взаємодії та забезпечити їх ефективну просторову інтеграцію. Це набуває особливого значення для повоєнної відбудови України, оскільки спрямування інвестицій у сектори з високим внутрішнім мультиплікативним потенціалом може забезпечувати не лише пряме розширення виробництва, а й ширший структурний ефект через суміжні види економічної діяльності.

Перспективним напрямом подальших досліджень є науково-аналітичне обґрунтування пріоритетів капіталовкладень у базовий промисловий сектор економіки України з урахуванням величини внутрішнього мультиплікативного потенціалу, рівня імпортозалежності, структури міжсекторальних зв'язків та регіональної концентрації відповідних виробництв. Це дозволить перейти від визначення секторів і регіонів-пріоритетів до кількісного оцінювання структурного ефекту альтернативних напрямів інвестування.

Джерела та література

1. Leontief W. 1986. Input-Output Economics. 2nd ed. New York : Oxford University Press.
2. Dietzenbacher E., Lenzen M., Los B., Guan D., Lahr M. L., Sancho F., Suh S., Yang C. Input-output analysis: The next 25 years. *Economic Systems Research*. 2013. № 25(4). P. 369–389. <https://doi.org/10.1080/09535314.2013.846902>
3. Miller R. E., Blair P. D. Input-output analysis: Foundations and extensions (3rd ed.). Cambridge University Press, 2022. <https://doi.org/10.1017/9781108676212>
4. DePaolis F., Murphy P., De Paolis Kaluza M. C. Identifying key sectors in the regional economy: A network analysis approach using input-output data. *Applied Network Science*. 2022. № 7(1). P. 86. <https://doi.org/10.1007/s41109-022-00519-2>
5. Liu Z., Shi J. A new method for interindustry linkage analysis based on demand-driven and multisector input-output model and its application in China's manufacturing and producer services. *Complexity*. 2020. № 1. P. 3857981. <https://doi.org/10.1155/2020/3857981>
6. Marquez Mendoza M. A. An analysis of economic growth using input-output tables. *Journal of Economic Structures*. 2023. № 12(1). P. 21. <https://doi.org/10.1186/s40008-023-00314-x>
7. Baldwin R. Global Supply Chains: Why They Emerged, Why They Matter, and Where They Are Going. CEPR Discussion Paper No. DP9144. London : Centre for Economic Policy Research, 2013.
8. Gereffi G. Global Value Chains and Development: Redefining the Contours of 21st Century Capitalism. Cambridge : Cambridge University Press, 2018.
9. UNIDO (United Nations Industrial Development Organization). Industrial Development Report 2021 : International Value Chains and Industrial Development. Vienna : UNIDO, 2021.
10. Геєць В. М. Формування профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні (погляд на перспективу). *Економіка України*. 2023. № 66(9). С. 3–29. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.09.003>
11. Haddad E. A., Araújo I. F., Rocha A., Sass K. S. Input-output analysis of the Ukraine war: A tool for assessing the internal territorial impacts of the conflict. *Regional Science Policy & Practice*. 2023. № 15(1). P. 8–55. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12582>
12. Yastremskii O. I. Input-output productivity cost analysis of the economy of Ukraine: Selected cross-countries

and intertemporal comparison. *Cybernetics and Systems Analysis*. 2020. № 56(4). P. 591–602. <https://doi.org/10.1007/s10559-020-00276-z>

13. Yastremskii O., Kulyk V. Input-output map of uncertainty of the economy of Ukraine and its application. *Cybernetics and Systems Analysis*. 2021. № 57(3). P. 403–416. <https://doi.org/10.1007/s10559-021-00364-8>

14. Созанський Л. Й. Мультиплікатори зайнятості як інструмент обґрунтування пріоритетів реконструктивного відновлення економіки України. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2026. Том 2, № 46. С. 7–16. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2026-02-7-16>

15. OECD. Towards demystifying trade dependencies. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/towards-demystifying-trade-dependencies_208df692/2a1a2bb9-en.pdf

References

1. Leontief, W. (1986). Input-output economics (2nd ed.). New York : Oxford University Press. [in English].
2. Dietzenbacher, E., Lenzen, M., Los, B., Guan, D., Lahr, M. L., Sancho, F., Suh, S., & Yang, C. (2013). Input-output analysis: The next 25 years. *Economic Systems Research*, 25(4), 369–389. <https://doi.org/10.1080/09535314.2013.846902> [in English].
3. Miller, R. E., & Blair, P. D. (2022). Input-output analysis: Foundations and extensions (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108676212> [in English].
4. DePaolis, F., Murphy, P., & De Paolis Kaluza, M. C. (2022). Identifying key sectors in the regional economy: A network analysis approach using input-output data. *Applied Network Science*, 7(1), 86. <https://doi.org/10.1007/s41109-022-00519-2> [in English].
5. Liu, Z., & Shi, J. (2020). A new method for interindustry linkage analysis based on demand-driven and multisector input-output model and its application in China's manufacturing and producer services. *Complexity*, 1, 3857981. <https://doi.org/10.1155/2020/3857981> [in English].
6. Marquez Mendoza, M. A. (2023). An analysis of economic growth using input-output tables. *Journal of Economic Structures*, 12(1), 21. <https://doi.org/10.1186/s40008-023-00314-x> [in English].
7. Baldwin, R. (2013). Global supply chains: Why they emerged, why they matter, and where they are going (CEPR Discussion Paper No. DP9144). London : Centre for Economic Policy Research. [in English].
8. Gereffi, G. (2018). Global value chains and development: Redefining the contours of 21st century capitalism. Cambridge : Cambridge University Press. [in English].
9. UNIDO. (2021). Industrial development report 2021: International value chains and industrial development. Vienna : United Nations Industrial Development Organization. [in English].
10. Heiets, V. M. (2023). Formuvannya profilu stratehichno vazhlyvykh vydiv promyslovoi diialnosti v Ukraini (pohliad na perspektyvu) [Formation of the profile of strategically important types of industrial activity in Ukraine (a forward-looking perspective)]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 66(9), 3–29. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.09.003> [in Ukrainian].
11. Haddad, E. A., Araújo, I. F., Rocha, A., & Sass, K. S. (2023). Input-output analysis of the Ukraine war: A tool for assessing the internal territorial impacts of the conflict. *Regional Science Policy & Practice*, 15(1), 8–55. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12582> [in English].
12. Yastremskii, O. I. (2020). Input-output productivity cost analysis of the economy of Ukraine: Selected cross-countries and intertemporal comparison. *Cybernetics and Systems Analysis*, 56(4), 591–602. <https://doi.org/10.1007/s10559-020-00276-z>
13. Yastremskii, O., & Kulyk, V. (2021). Input-output map of uncertainty of the economy of Ukraine and its application. *Cybernetics and Systems Analysis*, 57(3), 403–416. <https://doi.org/10.1007/s10559-021-00364-8> [in English].
14. Sozanskyi, L. Y. (2026). Mul'typlikatory zainiatosti yak instrument obgruntuvannya priorytetiv rekonstruktyvnoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Employment multipliers as a tool for substantiating the priorities of reconstructive recovery of Ukraine's economy]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 2(46), 7–16. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2026-02-7-16> [in Ukrainian].
15. OECD. (2024). Towards demystifying trade dependencies. Paris: OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/towards-demystifying-trade-dependencies_208df692/2a1a2bb9-en.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.08.2026 р.

Стаття прийнята до друку 23.08.2026 р.

Стаття опублікована 13.09.2026 р.